

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmæ Virtvtvm, Ac Vitiorvm , Tomus ...

Guilelmus <Peraldus>

Lvgdvni, 1585

De peccato vsuræ, & eius detestatione, ex sacra scriptura. Capvt I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46161](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46161)

¶ Aliud exemplū est quod ponit Hieronym. de quodam philo-
sopho qui proficiscens ad philosophandum Athenas, magnum
pondus auri secum detulit. In via autem secum deliberans &
considerans se non posse simul diuitias & virtutes possidere,
proiecit à se aurum, inquit: O diuitiæ, abite, sitis procul à no-
bis. ¶ Aliud exemplū est Diogenis in dolio degentis, qui locu-
pletum ducebat paupertatem. Ad quem Aristippus quidam An-
glicus quum mundaret olera sua accedens ait: Tu quū sapiens
& philosophus sis, si mihi credidisses, & regibus seruire voluif-
ses, non olera lauares, sed in aula summi principis maneres me-
cum. Cui respondens ait: Si mihi credidisses, & paupertate me-
diocri scires vti, non oporteret te regibus adulando mētiri. Hic
quum vidisset quendam bibere cum manu ad fontem, ait: Ne-
sciebam naturam mihi dedisse scyphum. & paruulum vas cum
quo bibere solebat, ad lapidem confregit. ¶ Aliud exemplum
est beati Thomæ Cantuariensis, qui instituens cancellarium
suum, iuramento eum astringit ne vnquam aliquid vsque ad
capillum in administratione cancellarij acciperet.

De speciebus Avaritiæ. PARS II. Quæ habet xv. capitula.

De peccato vsuræ, & eius detestatione, ex sacra scriptura.

CAPVT I.

DICTO de his quæ faciūt ad detestationē avaritię in cōmuni,
dicēdū est de speciebus eius. Inter quas primo dicem⁹ de
vsurā, & hoc ordine. Primo dicemus de his quæ faciūt ad dete-
stationē vsuræ. Secūdo, de speciebus eius. Tertio, tangemus ali-
quid de restitutione vsurarū. ¶ Ad detestationē verō hui⁹ pec-
cati faciūt testimonia sanctarū scripturarū. Quorū primum est
Exo. 22. vbi sic legitur, Si pecuniā mutuā dederis pauperi meo,
qui tecū est, nō vrgebis eū quasi exactor, nec vsuris opprimes.
Secundū est Leuit. 25. Pecuniā tuā non dabis fratri tuo ad vsurā,
& frugū superabundantiam non exiges. Tertiū est Deut. 23. vbi
sic legitur: Fratri tuo absq; vsura id quo indiget commodabis,
vt benedicat tibi Dñs in omni opere tuo, & in terra quā ingre-
dieris possidendā. Vbi insinuat quanta sit vtilitas mutuātī fra-
tri suo. Benedicit enim Dominus ei in omni opere suo. Quar-
tum est 2. Esdræ 5. vbi sic legitur, Vsuras à fratribus vestris non
exigeris. Aliud testimoniū est in Ps. vbi querit Dauid ad Dñm
Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet
in monte sancto tuo? Et Dominus subiūgit, Qui pecuniā suam
non dedit ad vsuram. Tabernaculum eius est habitatio militā-
tium: vnde significat militātem ecclesiam, in qua nō vult Deus
quiescere

quiescere vsurarios. Vnde ipse legitur mensas euerisse nūmulariorū, & aēs effudisse, & eos eiecisse de tēplo. Io. 2. nō tamē recipiebant manifestas vsuras, sed munuscula factuū accipiebāt vltra sortē. Aliud testimoniū est Ezech. 8. vbi legitur de viro iusto: Si ad vsurā non cōmodauerit, & amplius non acceperit, &c.

¶ *De sex stultitiis vsurariorum.*

SECVNDO faciunt ad derelationem vsuræ, sex stultitiæ quibus laborat vsurarius. ¶ Prima est, cū vehementer desideret scēnerari, non vult tamen cū Deo scēnerari: quod posset facere sine peccato, & cū magno lucro: sed ibi scēneratur, vbi paruum lucrū est, & magnum peccatum. Vnde Aug. Miser homo, cur scēneraris hominī? Scēnerare Deo & centupium accipies, & vitam aternā possidebis. ¶ Secunda stultitia est, quod ipse accipit pecuniam ad vsuram, quum non egeat, & super melius pignus quod habet. Melius pignus quod habet est anima supra quam accipit: & quicquid vltra sortem accipit, est ad magnam vsuram pœnæ. De qua vsura dicitur in Psal. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum, id est, pœna & culpa. Dicitur autem pœna vsura: quia pœna excedit culpam, cū peccatū momentaneū aternaliter puniatur. ¶ Tertia stultitia est, quod largè expendit super seipsum. Largius etiā quā expendere super deterius pignus quod habeat, vnde similis est animalibus empris à carnificibus quæ ad occisionē impinguātur: pro quibus quicquid carnifex expendit, super ipsa expendit. Ad hoc pertinet quod legitur Ierem. 12. Congrega eos quasi gregem ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis, id est, separa eos tāquam ea quæ solent immolari. & Ecc. 26. dicitur de tali, Deus parauit eum ad thomphæā. ¶ Quarta stultitia est, quod scienter mortifera exurit, & quodāmodo fugit. Vnde cōparatur sanguisuga, quæ mēbro tumido apposta, prauū sanguinē fugit. Et dum mēbrū à tumore sanant, sibi ipsi est mortis occasio. Et à quib⁹ sibi potius deberet minuere, si iam ea haberet. Ad magnitudinē verò huius stultitiæ facit, quod non habet inde quandoque nisi maculatas manus, & mortē animæ suæ. Sicut enim dicitur Iob 20. Diuitias quas deuorauit enomet, & de ventre illius extrahet eas Deus. ¶ Quinta stultitia est quod omnē viā paradisi obstruit sibi vsurarius. Vias misericordiæ obstruit, cū à paupere petere à se mutuū, petit donū quod pl⁹ est, & vult sibi ab homine dari, cui pot⁹ debuit dare. Viā veritatis obstruit, quū dicit se amore pauperis facere cui accommodat pecuniā, quæ incessanter paupere comedit. ¶ Sexta stultitia est, quia vsurarius laborat in fine vitæ suæ. De qua le-

tem. 16. legitur: Et in nouissimo suo erit insipiens. Hæc est summa stultitia, quæ est in nouissimo vitæ, quum non possit homo postea de ipsâ pœnitere. Attenditur autem ista stultitia in hoc, quod quum deberet vsurarius de diuitiis sibi facere medicamenta, inde sibi facit vulnera, potius vult inde vti in mortem filiorum suorum, quàm sibi inde mederi. Aliter est etiam insipiens vsurarius in nouissimo suo, quia circa vitam futuram quæ nouissima est, insipiens est, de ipsâ sibi non prouidens,

¶ *De multiplici iniquitate vsurarij.*

TERTIO loco facit ad detestationem vsuræ, multiplex iniquitas, siue iniustitia quæ est in vsurario. ¶ Prima autem iniquitas est, quod ipse tempus vendit, quod inter omnia transitoria maxime voluit Dominus esse commune omnibus absque personarum acceptione. Quum enim diues plus de aliis rebus habeat, vel meliores eas habeat quàm pauper, de solo tempore non potest habere, nisi idem quod pauper. Non potest enim esse nisi vnicum tempus simul & semel. Magna igitur iniquitas est, quum vsurarius pauper vendit quod commune est. Ideo iusto Dei iudicio in temporis indigentia frequenter punitur vsurarius, cum id vendiderit, vel quia vitæ impij non dimidiabunt dies suos, vel quia differt conuersionem suam quantum potest. Et sic licet diu viuat, tamen semper habet temporis indigentiam, unde de ipso verum est quod legitur Eccles. 29. In tempore redditionis postulabit tempus. Aliter etiam punitur vsurarius pro temporis venditione. Cum enim vendiderit requiem noctis, & lucem diei, merito istis carebit. Unde factus est sacerdos qui cantat pro eo, Requiem æternam dona eis Domine, &c. Quum petit vsurario restitui quod vendidit, præcipue quum vsurarius pretium soluere noluerit. Scriptum est enim Ezech. 7. Qui vendit, ad id quod vendidit non reuertetur. ¶ Secunda iniquitas est, quod vendit pauperi id quod ei debet lege triplici: id est, lege naturæ, lege Mosaica, lege Evangelica. Lege naturæ diues debet pauperi mutuum quod continetur in illo mandato, Quæcunque vultis vt faciant vobis homines, eadem facite illis. Hæc legem videtur implere etiam creaturæ inanimatæ. Fluius enim inueniens vacuitatem foueæ, non pertransit, donec eam impleuerit. Lege etiam Mosaica debet diues pauperi mutuum, vt patet ex diuersis testimoniis veteris legis prius positis. Lege etiam Evangelica debet hoc idem illi: iuxta illud Luc. 6. Date mutuum, nihil inde sperantes. ¶ Tertia iniquitas est, quod vsurarius qui non est nisi cellarius, vendit pauperi illud quod Dominus præcepit ei dari. ¶ Quarta iniquitas est, quod vult illud quod

est contra naturam & rationem. Vult enim q̄ pecunia quam pauperi accommodat ad commodum suum, apud pauperem operetur, & sic cum accommodare sit alicui pecuniam ad eius commodum dare, ipse simul vult commodū pecuniarū pauperi dare, & sibi retinere: quod contra rationem esse videtur. Præterea cum parere in rebus quæ non viuūt, esse non habeat, ille tamen vult nummos suos, qui non viuunt singulis diebus vel mensibus alios nummos parere, quod contra naturam est: & frumentum in arca iam consumptū vult parere sibi aliud frumentum. Vult etiam pecuniā sibi operari dū quiescit. ¶ Quinta iniquitas est, q̄ vult pauperi locare pecuniam quæ iam pauperis est. Quum enim mutuum dicatur quasi de meo tuum, pecunia illa iam est pauperis: & si amittatur, pauperi amittitur, nec ad eandem soluendam tenetur. ¶ Sexta iniquitas est: quod continuè Deū offendit, & continuò diabolo seruit. Alii peccatores interpolatè Deum offendunt. Fornicator enim quandoq; per mentem non committit peccatū suū plus quàm semel: sed vsurarius absque treuga vel pace Deū continuè impugnat, & de die & de nocte diabolo seruit: quū Deus vix inueniat qui per diuiniū tēporis ei seruire velit. ¶ Septima iniquitas est, quod contumeliā caelesti contumeliā facit. Nōne videtur contumeliā facere alicui sancto, qui in loco sibi dedicato peccatum mortale committit? Sic et contumeliā facit qui in die sibi dedicato peccat. Vnde quū vsurarius peccatū vsuræ omni die committat, manifestū est ipsum contumeliā facere, & Deo, & vniuersis Angelis, & sanctis eius, & ideo destitutus est auxilio omnium sanctorum. Vnde cum dicitur, Domine Iesu, misere re huius vsurarii potest respondere. Quomodo miserebor eius qui nec in ipsa die qua per assumptionem humanæ naturæ me fratrem eius feci, honori meo pepercit, nec etiam in ipsa die qua pro latrocinio suo suspensus sum? Similiter si dicatur S. Petro, Ora pro vsurario isto: potest respondere. Omnes festiuitates meas violauit, nec in vlla earum honori meo pepercit. Sic potest dicere beata Virgo de quatuor suis festiuitatibus. Sic eū dicitur, Omnes sancti orate pro vsurario, possunt respondere, Vna festiuitas in anno nobis cōsecrata est, & hæc vsurarius explorauit, in qua omnibus nobis contumeliā irrogauit, nec honori omnium nostrum pepercit. Idē possunt respondere omnes angeli. Si præcepto Domini interfectus est, Num. 35. ille q̄ ligna in Sabbato colligebat, quomodo toleratur vsurarius qui omni die etiam in Natali & Pascha facit, quod peius est quam colligere? ¶ Octaua iniquitas est

est, q̄ à fratre suo, scilicet Christiano vsuras accipit, q̄ Iudaus non facit. Iudaus enim absque vsura Iudæo accommodat. ¶ Nona iniquitas est, q̄ quicquid habet vsurarius, quodammodo dentes & fauces habet, quib⁹ homines comedit. Frumentū eius, quod à Deo creatū est vt comedatur, homines comedit. Nummulariam eius homines comedūt. Vnde vulgariter dicitur, Ego de beo viginti libras vsurario, quæ me comedūt. ¶ Decima iniquitas est, q̄ cu gaudio & risu comedūt & bibūt lacrymas pauperum. Vndecima est, q̄ ipsi beneficio pauperis ad eius destructionē vtūtur, dum de hoc quod dedit eis pauper, vltra sortem suam comedūt, & inde vsuras exigunt. ¶ Duodecima iniquitas est, q̄ contra legē Domini datā Gen. 3. In su' ore vultus tui velletis pane tuo, ipse plus cæteris comedere & bibere vult, & tamen sine labore. Alij laborauerūt, & ipse intrat in labores eorū. Ad vsurarios pertinet quod dicitur in Psal. In labore hominū non sunt, & cū hominibus non flagellabūtur. ¶ Tertiadecima est, q̄ peccato suo finem non ponit. Fornicator in momento peccatum suum explet: sed vsurarius cū accommodat quatuor pro quinq; non imponit aliquem terminum peccato suo, nec etiam vellet pecuniam suam sibi reddi.

¶ De duodecim alijs que faciunt ad detestationem vsura.

PRÆTER prædicta sunt xij. quæ faciunt ad detestationem vsurae. ¶ Primū est, q̄ vsurarius latro est. Vnde Dñs in Euāgelio cū eiceret numularios de tēplo qui pro munusculis fructuū pecuniā offerētibus accommodabant, vocauit eos latrones, dicens, Scriptū est, Domus mea domus orationis vocabitur: vos autē fecistis illā spelūcā latronū. In hoc etiam deterior est alijs latronibus, quia domesticus est. Nulla enim pestis est efficacior ad nocendū, quā familiaris inimicus, sicut Sapiēs dicit. Et nullæ sunt occultiores insidiæ, quā quæ latēt sub similitudine officij. Multo plures exhæredāt vsurarij & depauperāt, quā fures. Fur solū occultē spoliat homines, & de nocte: sed vsurarius spoliat homines & occultē & manifestē, & de die & de nocte, tam potētes quā pauperes. ¶ Secundū est, q̄ ipse est proditor. Confert enim pauperi beneficiū mutui, hac intētionē vt exhæredet eū à vinea bona, vel alia possessione si habet. Et hoc facit tā amico quā inimico & etiā fratri. Si habet vsurarius fratrem min⁹ dilectū, primo tradit ei pecuniā mutuo super possessiones suas, post exhæredat eū. ¶ Tertiū est, q̄ ipse est quasi homicida, quid pauperibus aufert vitam suam. Vnde Ecclesiast. 34. Panis egeni vitam pauperū est: qui defraudat illū homo sanguinis est.

Nec solum homicida est vsurarius quantum ad pauperes quibus aufert vitam suam, imò quàm ad filios proprios quos interficit spiritualiter. Vnde Ose. 9. Ephraim ducit ad interfectionem filios. ¶ Quartum est, q̄ is aliquo Iuda est deterior. De Iuda enim legitur Mat. 28. quod penitentiã ductus retulit triginta argenteos. Sed vsurari⁹ dū viuit, nō vult restituere. ¶ Quintū est, quod ipse est deterior inferno. Infernus enim in passione Domini quæ sua non erant restituit: vsurarius verò audita Domini passione non vult aliena restituere. ¶ Sextum est, q̄ valde similis est diabolo. Sicut enim officium diaboli est peccare: sic officium vsurarij est illud quod est purè peccatum. Ipse facit peccatum negotiationem, sicut meretrices. Aliam negotiationem vel artem non vult vsurarius, nisi vsuras accipere. In hoc etiam diabolo similis est, quod quantum ad mutuū non dormit. Denarij enim quos mutuo dedit, incessanter operantur: sic diabolus non dormit. Iob 13. Qui me comedunt, non dormiūt. ¶ Septimum est, quòd vsurarius similis est bufoni, qui terra pascitur, & de vinea exit cum florere incipit, nō valens eius odorem sustinere: sic vsurarius terrenis pascitur & delectatur, & ab ecclesia exit ad odorem verbi diuini. Si enim presentit q̄ sermo debeat ibi fieri, fugit in aliam ecclesiam audire missam. Cum potius intrare deberet, si extra ecclesiam esset: cum scriptum sit Eccl. 24. de sacra scriptura, Quasi balsamum non mistum, odor meus. ¶ Octauum est, q̄ vsurarius die & nocte in infernū tendit, vnde mirum est si citius ceteris non perueniat, cum contumitas ambulandi multum faciat ad hoc vt aliquis ad locū ad quem tendit citò perueniat. Vnde vetula vna aliquādo ita citò venit ad sanctum Iacobum, sicut vnus fortis ambulator, eò q̄ continuè incedat. ¶ Nonum est hoc, q̄ vsurarius videtur simul xl. peccata vsuræ in diuersis locis exercere: quod fornicator nō facit. Fornicator enim nō committit simul nisi vnã fornicationem, & in vno loco solo. ¶ Decimum est, quòd vsurarius nō audet nomen suū coram hominibus confiteri, cum alij homines qui alicuius sunt officij absq; omni erubescencia illud confiteantur. ¶ Vndecimum est hoc, q̄ vsura quasi cancer est, & quasi morbus contagiosus. Vnde in Psal. Scrutetur fœnerator omnem substantiam eius. Contagiosum est: quia valde periculosum est ab vsurario aliquid accipere, nisi in quibusdam casibus. Vnde Hieronimus: Cauendum est nobis maximè ne ab his accipiamus munera, quos nouimus viuere de lacrymis pauperum, ne dicatur nobis, Videbas furem, currebas cum eo. Vnde

Vnde legitur in vita beati Fulci, q̄ cū mortuus esset, obiecit ei diabolus, q̄ vestem à quodam vsurario accepisset, & restituit eū Dominus vita, vt vitā suā corrigeret: diabolus tamen sic eū percussit, vt per totam vitam eius vestigium aliquod percussionis in eo appareret. Contagiosum etiā apparet esse morbum istum ex hoc, q̄ tantum creuerit. Antiquitus enim in tota ciuitate vix inueniebatur vnus scelerator, & ille nō scelerabatur, nisi data fide, q̄ non publicaretur. De quo si fortè praua oriebatur suspicio, dicebatur, Domus eius, domus diaboli, & vinea eius vinea diaboli, & sic de cæteris rebus eius. Osculum pacis ei nō dabitur in misa. Ignis à vicinis in domo eius non sumebatur. Pueri ad eius occursum expauescebant & ad alterutrum cum digito demonstrabant. Nunc ferè nostrorum temporum sunt homines tam detestabiles, cubicularij principum, & p̄latorum ecclesiæ, & ab omnibus eis assurgitur.

¶ *De multiplici p̄na qua punit Dominus vsurarios.*

QVOD ACIMVM est multiplex p̄na qua Dominus vsurarios punit. ¶ Prima p̄na est, q̄ spoliantur à tyrannis, sicut ipsi spoliant pauperes. Vnde Esa. 33. Vx qui p̄daris: nōne & ipse p̄daberis? Vnde accidit eis sicut puero paruo tenenti panem in manu, cui canis capit manum, vt panem habere possit. Sic tyrannus vsurarium capit interdum vt eius denarios possit habere. Vnde Iere. 18. Perdix fouit quæ non peperit: fecit diuitias, & non in iudicio: in medio dierum suorum relinquet eas. Dicunt illi qui nouerunt rerū naturas, q̄ perdix surripit aliena oua, & fouet: sed cū pulli adulti fuerint, relinquit eā. Sic vsurarius cōgregat ea quæ sua nō sunt: nec in acquisitione diuitiarum suarū habet respectū ad Dei iudiciū, sed etiā sæpe in vita sua diuitias suas amittit. Secunda p̄na est, q̄ non habet potestatem restituēdi vsuras suas. Vult enim Dominus vt cū re furtiua cōprehendatur, & suspendatur. Et nota, q̄ rarè accidit, q̄ vsurarius vsuras suas restituat: quia vel prodigus est, & tantum expēdit, q̄ restituere nō potest: vel auarus est, & ideo restituere nō vult: vel licet non sit prodigus vel auarus, tamē sibi potius placet in eleemosynas centū libras expēdere quā restituere centū solidos. Vnde cōparatur vsurarius cuidā vasi in quo denarij reponuntur habēti vnicū forāmē per quod denarij immittuntur, nec per idem possunt retrahi. Oportet enim vas illud confringi antequā retrahātur. Sic est ex vsurario. Illi enim de quo habuit nō restitueret, sed forsitan pauperibus daret: nec etiā hoc faceret nisi in morte sua: vnde Seneca: Auarus nunquam bene

facit nisi cum moritur. ¶ Tertia pœna vsurarij est, quòd hereditas ipsius non transit vsque in tertium heredem. Vnde Eccles. 21. Qui ædificat domum suam impendit alienis, quasi qui colligit lapides in hyeme. A dñcium enim quod fit in hyeme, citòruit, Sic diuitiæ male acquiræ citò dilabuntur. Et eiusdẽ 4. Filioru peccatorum peribit hereditas, & cum semine illorũ a sidiuitas opprobrij. Et hoc est vnum de iustis iudiciis Dei, quòd filij vsurariorum pauperes sunt & miseræ, pro quibus ditandis Deum nõ timetunt offendere. ¶ Quarta pœna est, quòd vsurarij & eorũ filij in inferno sibi inuicem mal. dicent. Dicit enim pater filio: Male iustus sis filii, quia propter te sum in istis tormentis: sui enim vsurarius, ne tu esles pauper. Cui econtrario dicit filius, Imò tu pater maledictus sis: nini enim male congregasles mihi diuitias, non male congregatas conseruasles eas. Ad hoc potest referri quòd legitur Eccles. 41. De patre impio queruntur filij: quoniã propter illum sunt in opprobrium. ¶ Quinta pœna vsurariorum erit pœna damnationis aternæ. Cuius magnitudo insinuat Eze. 22. vbi sic legitur Vsuram & superabundantiam accepisti, & auarè proximos tuos calumniabaris, meique oblita es, dicit dominus Deus: Ecce complosti manus meas super auaritiã quã fecisti. Complosa manu, & non palma aperta percutiet dominus vsurarium. Et merito: quia ipse manus complofas habuit, & nõ apertas ad pauperes. Super illud verbum dicit gloss. interlin. Habirum irascentis assumpsit

¶ *De duobus speciebus vsurarum.*

DICTO de iis quæ faciunt ad derelationẽ vsuræ, dicẽdũ est de speciebus eius. Notandũ est ergo quòd duæ sunt species vsuræ. Vna est manifesta, alia palliata. Manifesta vsura est, cum aliquis tradit pecuniam numeratã, vel ponderatã, vel mensuratã, tali pacto vt detur sibi aliquid vltra sortem. ¶ Vsurã verò palliatã sex habet species. ¶ Prima species accidit circa pignora vel obfides, & hæc quinque modis. ¶ Primus modus est, cum aliquis habet grangiam, & fructus colligit vltra sortem. Secundus modus est, cum pignoribus vitur. Vnde Amos 2. Super vestimentis pignoratis accubuerũt. Tertius modus fit cum aliquis equos habet in pignore, & facit eos comedere plusquam possibile fit. Quartus modus fit cum vsurarius habet obfides, & eorum expẽsis viuit. Quintus modus fit cum non vult obfidibus dare dilationẽ, nisi prius aliquid sibi detur. Magna autem crudelitas vsurarij est, cui non sufficit q̄ per se & per sua pauperẽ hominẽ comedat, nisi alienos equos & alienos homines in auxiliũ suum assumat.

assumat. Vnde bene potest dñs dicere de vsurariis verbū illud: Deuorāt plebē meā sicut escam panis. Secunda species vsuræ palliaræ est circa venditiones & emptiones. Fit autem species ista tribus modis. Primus est, quā iō vsurarius emit aliquam possessionē longē minori pretio quā valeat, tali cōditiōe, q̄ vēditōr eā rehābere possit, quādo pretiū soluere voluerit. Secundus modus est, cū aliquid vēdit ad terminū amplius quā valeat, vel vsq; ad terminū illū valere debeat. Terri⁹ modus est, quādo ante terminū emit aliquid minori pretio q̄ valeat, sicut bladū in terra. Tertia species vsuræ est, cū vsurarius aliquid vltra sortem accipit sine pacto expresso, ipsa consuetudine sic tacitē faciente pactū: sicut inter fatuas mulieres & peccantes cū eis ipsa cōsuetudo pactū facit ipsis tacentibus. Et in isto casu palliāt vsurarij malitiam vsuræ, bonitatis nomine. Tales enim vsuras bonitates vocant. Vnde satis possunt timere ne incurrant illā maledictionē, Esaia 5. Væ qui dicitis malum bonū, & bonū malū. Quarta species est, cū quis palliat vsurā societate: sicut cū aliquis tradit pecuniā suā alicui negotiatori, tali cōditiōe q̄ sit socius eius in lucro, & nō in dāno: quod est valde magna iniquitas, cū pauper cui traditur pecunia, laborē habeat & periculi tantā animæ quā corporis, & super eum adhuc ponatur pecuniæ periculum: vult enim vsurarius, quod pecunia sua sit quo ad lucrū, & pauperis, quo ad periculum. Similiter hæc species vsuræ est, cū aliquis animalia sua tradit pauperi, tali cōditiōe, quod sibi sint immortalia, quæ animalia vulgariter vocantur ferrea. Incantator est vsurarius, qui vult quod animalia quæ pauperi sunt mortua, sibi sint viua. Quinta species est, cū quis nomine pœnæ palliat vsuram, sicut faciunt Romani: quod licet aliquādo in illis possit fieri, quia iustum est, negligentiam alicuius puniri: tamen quantum ad multos, vsura est: quia non intendent in pœnitalibus vt sibi soluantur citius, sed vt soluantur amplius. Sexta species est vbi palliatur vsura translatione facta de re ad rem, à persona in personam. A re ad rem fit translatio cū diues nō vult vltra sortem pecuniā accipere à paupere: sed bene accipit vt opè retur in vinea sua duobus diebus vel aliquid simile. A persona verò ad personam, vt cū vsurarius non vult commodare, sed habet aliquem amicum quem facit accomodare.

¶ *De restitutionibus vsurarum, maxime de vitiis in quibus reprehensibiles sunt vsurarij circa restitutiones faciendas.*

DICTO de speciebus vsuræ, tangendum est aliquid ad restitutionem vsurarum. Et primo dicemus de his in quibus

bus reprehensibiles sunt vsurarij circa restitutionem. Secundo, dicemus de his per quæ sunt ad restitutionem inducendi. Octo verò sunt in quibus reprehensibiles sunt vsurarij circa restitutionem. ¶ Primo in hoc, quòd nolunt restituere, sed de alieno volunt elemosynarij esse. ¶ Secundo in hoc, quòd si aliquando habent voluntatē restituendī, tamen differunt quantū possunt & autoritate sua sibi dilationem dāt, & accipiūt: abique mora volunt sibi restitui gratiā à qua spoliati sunt, & tamen in præsentī restituere nolunt pauperi illud, vnde eum spoliauerūt. Prius volūt restitui quàm restituere, cum tamen prius spoliauerunt. ¶ Tertio reprehensibiles sunt in hoc, quòd nō plenē restituant. Quod tribus modis accidit. Primus modus est, cū nolunt restituere nisi vsuras quas in propria persona acceperunt, cū teneantur etiam ad vsuras patris restituendas secundū portionē hæreditatis quā habēt. Secundus modus est, cū clamores exteriores pacificant. De clamore autem cōscientiæ propriæ qui proximior est & qui sequitur eos vsque ad æternum iudicium, non curant. Si enim aliquis est de cuius iniuriā remordeat eos conscientia, ex quo ipse non cōqueritur, non curant, satisfacere ei. Tertius modus est, cū his qui cōqueruntur quandoq; nō soluit etiam quartam partem. Satis dissimilis est restitutio nostri temporis restitutioni illius Zachari, de qua Luca 19. Si aliquem defraudauit, reddo quadruplum. Ideo meruit Zachæus tam citò audire, Hodie salus huic domui facta est. ¶ Quarto, reprehensibiles sunt vsurarij, quòd nō humiliter restituant, imò dicūt illis qui aliquid petūt sibi restitui, Si ego nō fuissetem, vos & familia vestra fameperissetis. Si Deo placuerit, ego cōualescā. Et proponūt, quòd si Deo placuerit vt conualescant, ipsi facient pauperi quæ Deo nō placeant. ¶ Quinto reprehensibiles sunt in hoc, quòd cū difficultate restituant ea quæ libenter deberēt restituere: quia plus sibi à Deo restituitur quàm ipsi restituant. Grati etiam deberent esse conquerentibus, tãquam illis quæ sunt adiutores propriæ salutis, cōsiderantes, quòd si in modo taceant, demones postea non tacebūt. ¶ Sexto reprehensibiles sunt in hoc quòd quãdo infirmantur, proponunt se restituere, si cōtingat eos mori. Si autē cōtingat eos euadere, nō habent propositū restituendi. Talem pacem volūt cū Deo facere, quòd si moriãtur, nō infestabūt eū. Sed sciant indubitanter, quòd Deus nō facit pacē cū eis, siue moriantur, siue uiuant. ¶ Septimo reprehensibiles sunt in hoc, quòd aliquã certam summam præfigunt vnde vsuræ eorum restituantur: quod non sufficit, nisi præcipiant, quòd de alijs bonis eorū restitutio perficiat

ficiatur, si summa illa non suffecerit. ¶ Oñtauo reprehensibiles sunt in hoc, quòd filios suos còstituunt restitutores: quia verisimile est, cù viurarius in vita sua plus amauerit diuitias quàm propriam animam, quòd filius suus debeat eas plus amare quàm alienam animam, & quòd nolit maledictionem illam mundanam habere, Maledictus qui partem suam deteriore facit.

¶ De oñto que valent ad inducendum vsurarium vt restituat.

S. QVI R V R de his quæ ad hoc valere possunt vt vsurarius libentius restituat, si frequenter ea meditetur. ¶ Oñto sunt quæ ad hoc valent. ¶ Primo valet ad hoc, si sæpe cogitet ad ea quæ sibi restituent, si ipse restituat. Sex enim sunt quæ sibi restituent, quorum quodlibet plus incòparabiliter valet quàm ea quæ ipse restituet. Primo restituetur ei Deus. Vnde patet, quòd nõ debet credere diabolo, si ei dixerit, Tu pauper eris, si restitues: quomodo enim est pauper qui Deũ habet? Vnde Aug. Aurum habens in arca diues est, Deũ habens in consciẽtia diues nõ est? Còiunge aurũ & Deũ, arcam, & consciẽtiã. Coniungere ibi sumitur, pro còparare. Item Aug. Satis diues est Christiana religio, quæ in omniũ possessore omnia possidet. Quis diceret aliquem pauperem, qui totũ mũdũ haberet? Quomodo ergo pauper est qui Deum habet? cuius Deus, secundum iudicium vsurarij, plus valeat quàm mũdus? Secũdum quod vsurario restituitur, est regnũ æternũ. Quomodo depauperatur cui in tali regno acquiritur? Tertio restituitur vsurario omnes spirituales fratres quos amisit per peccatum. Vnde Ecc. 13. Quæ communicatio sancti ad canem? Velut canis est vsurarius dum est in peccato, non habens aliquam fraternitatem cũ aliquo amico Dei. Sed cũ vsuras restituit, omnes amici Dei eius fratres sũt. Quis fratrem suũ amisit, xij. denariis nõ redimat? Si autẽ vsurarius pro quolibet fratre quem recuperat, restituat xij. denarios, sufficienter erit restitutus. Quarto restituitur ei societas ecclesiæ, ex qua partẽ habet in omnibus bonis ecclesiæ, vnde Psal. Particeps ego sum omniũ timentiu te &c. Quinto restituitur ei bona quæ per peccatum amisit. Si peregrinationem fecit, vel aliud bonum, ipse amisit illud per peccatũ vsuræ consequenter cõmissum, quod sibi restituit cũ vsuras restituit. Sexto restituitur ipsemet sibi. Saltẽ tantũ deberet restituere quantum redimeret se, sic captus esset ab his qui haberẽt capitales inimicitias cũ eo, cùm in peiorib⁹ sit manibus, quia in manibus dæmonum. ¶ Secundo potest valere ad hoc vt vsurarius facilius restituat, si cogitet patibulum infernale sibi erectũ à quo alio mouere non potest nisi per restitu-

tionem. Non enim dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Quis latro videns sibi patibulum erectum non libenter restituat quicquid potest, si per hoc euadere credat? Vnde August. Quis non vt viueret, continuo perdere voluit vnde viueret, eligens potius vitā meniscantem, quā celerem mortē? Tertio valet ad idē si cogiter, quōd iniustitia Dei gladiū tenet euagina tum super caput eius vt secet eū medium: licet ad tempus misericordia Dei gladium teneat. Quis autem potius non ligat quicquid tenet deponere, quā gladio perire? Quarto valet ad hoc, si cogiter se similem esse illi super quē cecidit domus vel magna massa terræ. Quis in tali statu si non possit molā per se remouere desuper se, non roget amicos suos vt se iuuent? Pecunia per vlturam acquisita: quasi mola terræ est, vlturariū impediens ne ad vitam gloriæ possit resurgere. vnde deberet rogare omnes amicos suos vt se inuito vel nesciente pecuniam illā restituerent. Quinto valet ad idē si cogiter se similem esse illi qui molam asinaria habet ligatam ad collum trahentem eū in profundum. Pecunia male acquisita est quasi mola asinaria sine amoris quasi collo eius ligata trahens eū in profundum inferni, vnde cō lacrymis rogare deberet, si amicum deberet, quōd auferret sibi pecuniā illā, & restitueret. Sexto valet ad idē si cogiter, q̄ ipse relicturus est similiter pecuniā etiā si nō restituat, & secū eat. vnde Eccl. o. Cum enim monetur homo, hereditabit bestias, serpētes & vermes. Ista tria diuidūt sibi bona vlturarij in morte ei⁹. Serpētes, id est, dæmones habent animā. bestia, id est, dñs, vel amici vlturarij qui bestia possunt dici à vastādo, habet pecuniā: vermes verò habet corpus, & quilibet horū non daret partem suam pro duabus alijs partibus. Septimo valet ad idē, si cogiter vlturarius q̄ pecunia sua filiis suis relicta sit eis occasio mortis æternæ. Quis enim potius nō eligat pecunia aliqua cōparare sibi vitā æternā, quā heredibus suis mortē æternā? Octauo valet ad idē, si vlturarius cogiter in cōpensationē & dantiā quæ post mortē suā futura est in eius filiis erga eū. Vix enim semel in anno memores erūt ipsius vt eius anniuersariū faciāt. In semetipso autē potest respicere quā parū boni pro suis fecerit, & sic sibi fieri non dubitet: vel multo minus, quia abundantē iniquitate refrigeret charitas multorum, vt ait dominus.

De peccato rapina, vbi primo ponuntur sex quæ deberent homines cohibere à rapina. CAP. II.

Post peccatum vlturæ dicendum est de peccato rapinæ. Sed verò sunt quæ deberent homines cohibere à peccato isto.